

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkové východiská a argumentácia sťažovateľky

1. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 34/2022-19 z 27. januára 2022 prijal v celom rozsahu na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“), ktorou namietala porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 28Cb/2/2013 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

2. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti uviedla, že v napadnutom konaní vedenom pred okresným súdom o uplatnenom nároku z poisťného vzťahu (škodová udalosť na osobnom motorovom vozidle) na zaplatenie sumy 978,50 eur s príslušenstvom, v ktorom je v procesnej pozícii žalobkyne, dochádza k zbytočným prietahom. Poukázala na to, že žaloba bola podaná 10. mája 2013, avšak vec nie je dosiaľ právoplatne skončená. Popísala priebeh napadnutého konania so zvýraznením najproblematickejších úsekov z hľadiska nečinnosti a neefektívnej činnosti okresného súdu. Tiež uviedla, že 25. mája 2015 bol vo veci vydaný rozsudok, ktorý však odvolací súd zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľka tiež uviedla, že prejednávaná vec nie je právne ani fakticky náročná, pričom dodala, že ani skutková zložitosť veci by nemohla ospravedlniť doterajšiu dĺžku napadnutého konania. Zároveň vyjadrila presvedčenie, že nestážuje konanie súdu v predmetnej veci, domáhala sa nariadenia termínu pojednávania, vydania uznesenia o nariadení znaleckého dokazovania, nápravy sťažnosťou podanou predsedovi súdu, a pokiaľ dvakrát počas konania požiadala o predĺženie lehoty, v oboch prípadoch reagovala na výzvu súdu v dohľadnej dobe v dĺžke maximálne 1 mesiac.

4. Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd nálezom rozhodol, že okresný súd v napadnutom konaní porušil jej základné právo podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a aby prikázal okresnému súdu zaplatiť sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur, ako aj náhradu trov konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

II.1. Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti uviedol chronologický prehľad jednotlivých úkonov v napadnutom konaní a konštatoval, že z jeho strany došlo k prietahom, a to v období od 5. júna 2017 do 25. júla 2018. Po tomto období už podľa súdu k prietahom nedochádzalo. Poukázal na to, že dĺžka predmetného konania bola ovplyvnená aj častou zmenou

zákonného sudcu, pričom zdôraznil dlhodobú personálnu poddimenzovanosť okresného súdu a preťaženosť jeho sudcov.

6. Pokiaľ ide o sťažovateľkou požadované primerané finančné zadost'učinenie, súd žiadal zvážiť jeho dôvodnosť a primeranosť a nepriznať ho sťažovateľke v plnej uplatnenej výške, ktorú považuje za neprimeranú. Poukázal pritom na to, že vo veci došlo viackrát k zmene zákonného sudcu a že súd konal čo možno najplynulejšie vzhľadom na uvádzanú zaťaženosť zákonných sudcov a zamestnancov súdu.

II.2. Replika sťažovateľky:

7. Sťažovateľka vo svojej replike k vyjadreniu okresného súdu uviedla, že vyťaženosť konajúceho sudcu, resp. súdu nie je možné považovať za ospravedlňujúci dôvod na priet'ahy v konaní tak, ako to bolo opakovane konštatované aj ústavným súdom. Nestotožňuje sa ani so záverom súdu, že mimo obdobia od júna 2017 do júla 2018 vo veci nedochádzalo k priet'ahom, pretože v období od marca 2020 do decembra 2020 sa nevykonala žiadny procesný úkon, čo nemožno ospravedlniť ani zmenou zákonného sudcu, a k priet'ahom v konaní dochádzalo rovnako v období od apríla 2021 do septembra 2021, keď súd čakal na doplnenie znaleckého posudku ustanoveným znalcom, hoci znalec mal na doplnenie stanovenú lehotu 30 dní. Súd mal podľa sťažovateľky zákonné možnosti, ako zabezpečiť plynulosť konania a eliminovať priet'ahy v konaní aj vo vzťahu k znalcovi, ktoré však nevyužil.

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože na základe ústavnej sťažnosti, vyjadrenia okresného súdu, repliky sťažovateľky a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Sťažovateľka sa svojou ústavnou sťažnosťou domáha vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, pričom k porušeniu označených práv malo dôjsť postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

10. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

11. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným

spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

12. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre s'ťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú s'ťažnosť s'ťažovateľky.

13. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd konštatuje, že po právnej stránke ide o nárok z poistného vzťahu (škodová udalosť na osobnom motorovom vozidle) na zaplatenie sumy 978,50 eur s príslušenstvom, čo patrí k štandardnej rozhodovacej činnosti súdov. Čo sa týka skutkovej stránky, ústavný súd konštatuje, že možno pripustiť istú mieru skutkovej zložitosti veci vyplývajúcu predovšetkým z nutnosti vykonať znalecké dokazovanie, ako aj jeho doplnenie.

14. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania s'ťažovateľky v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil takú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom.

15. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v doterajšom priebehu napadnutého konania, vychádzajúc z ústavnej s'ťažnosti, z vyjadrenia okresného súdu, chronologického prehľadu jednotlivých úkonov súdu a z predloženého súdneho spisu. Celkovú dĺžku napadnutého konania (8 rokov a 11 mesiacov od jeho začatia) ústavný súd v okolnostiach danej veci považuje z ústavnoprávneho hľadiska za neakceptovateľnú, a preto nie je ani potrebné osobitne hodnotiť jednotlivé procesné úkony vykonané v rámci napadnutého konania. Napriek tomu ústavný súd poukáže na obdobia nečinnosti okresného súdu, ako aj na jeho neefektívnu a nesústredenú činnosť. Okresný súd nepostupoval dostatočne promptne pri expedovaní svojej výzvy na vyjadrenie k žalobe zo 6. septembra 2013, ktorú expedoval až 28. januára 2014, teda po 4 mesiacoch a 22 dňoch. Okresný súd bol nečinný vyše 1 rok a 1 a pol mesiaca v období od 5. júna 2017, keď žalobca oznámil súdu skutočnosti týkajúce sa výsluchu svedkyne, do 25. júla 2018, keď bol vo veci nariadený termín pojednávania na 6. september 2018. Nečinnosťou sa vyznačovalo aj obdobie od marca 2020 do decembra 2020, teda v dĺžke 9 mesiacov, ktoré nastalo po zrušení pojednávania nariadeného na 5. marec 2020 z dôvodu pozastavenia činnosti zákonnej sudkyne.

16. Z chronológie úkonov vykonaných v napadnutom konaní a z predloženého súdneho spisu tiež vyplýva, že okresný súd uznesením č. k. 28Cb/2/2013-294 z 15. januára 2020 uložil ustanovenému znalcovi doplniť znalecký posudok v lehote do 30 dní. Znalec si spis na vypracovanie doplnenia znaleckého posudku prevzal 13. apríla 2021, pričom doplnenie znaleckého posudku bolo znalcom vypracované 6. septembra 2021, teda takmer 4 mesiace po súdom stanovenej lehote. Okresný súd toleroval toto meškanie znalca napriek tomu, že mal k dispozícii účinné prostriedky nápravy, ktoré však nevyužil. V danej súvislosti ústavný súd už pri svojej rozhodovacej činnosti vyslovil, že tolerovanie pasivity znalca, ako aj ustanovenie súdneho znalca, ktorý nemal potrebnú odbornosť na podanie znaleckého posudku, je postupom

súdu, ktorý nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty a ako taký spôsobuje zbytočné prietahy v konaní (II. ÚS 10/01, II. ÚS 235/02).

17. Ústavný súd pri hodnotení postupu okresného súdu v napadnutom konaní poukazuje aj na uznesenie Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 2Cob/280/2015-120 z 18. októbra 2016, ktorým bol zrušený rozsudok okresného súdu vydaný v napadnutom konaní a vec vrátená tomuto súdu na ďalšie konanie. Dôvodom uvedeného rozhodnutia krajského súdu bola skutočnosť, že okresný súd nevykonal vo veci dostatočné dokazovanie ohľadom skutočného priebehu škodovej udalosti, a teda nedostatočne zistil skutkový stav veci. Z uvedených skutočností vyplýva nesprávna a nesústredená činnosť okresného súdu, ktorá tiež spôsobila prietahy v napadnutom konaní.

18. Nielen nečinnosť, ale aj nesprávna, nesústredená a neefektívna činnosť všeobecného súdu môže zapríčiniť porušenie ústavou (dohovorom) zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, a to v prípade, ak jeho činnosť nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ na neho obrátil s návrhom, aby o jeho veci rozhodol (m. m. I. ÚS 688/2014).

19. Vo vzťahu k obrane okresného súdu spočívajúcej v argumentácii o častých zmenách zákonného sudcu, dlhodobej personálnej poddimenzovanosti okresného súdu a preťažnosti jeho sudcov ústavný súd poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov a v konečnom dôsledku nezavávajú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prietahy v súdnom konaní (I. ÚS 35/03, II. ÚS 52/99).

20. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

21. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, mu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy prikázal, aby v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietahov, pretože označená vec nebola v čase rozhodovania ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľky právoplatne skončená.

22. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

23. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiadala o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 10 000 eur, čo odôvodnila nemožnosťou realizácie jej práv zaručených ústavou, ako aj medzinárodnými zmluvami.

24. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

25. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných ESLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

26. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného okresným súdom, ako aj na jeho uvedenú neodôvodnenú nečinnosť a nesprávnu a nesústredenú činnosť, berúc do úvahy predmet konania na okresnom súde, správanie sťažovateľky, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur pre sťažovateľku za primerané finančné zadosťučinenie. Vo zvyšnej časti požadovaného finančného zadosťučinenia, ktorú už ústavný súd nepovažoval za primeranú, návrhu sťažovateľky nevyhovel.

IV.

Trovy konania

27. Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právna zástupkyňa sťažovateľky si uplatnila trovy konania, ktoré vyčíslila v celkovej sume 450,89 eur.

28. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania.

29. Ústavný súd priznal sťažovateľke trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátkou pozostávajúce z odmeny advokátky, a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

30. Sťažovateľkou uplatnená suma trov konania neprevyšuje sumu vypočítanú ústavným súdom, preto ústavný súd priznal sťažovateľke náhradu trov konania v požadovanej sume.

31. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového priadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. apríla 2022

Peter Straka
predseda senátu